

Пахомов Ілля Володимирович,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ORCID ID: 0000-0002-6101-9384

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У Національній доктрині розвитку освіти України, Національній програмі патріотичного виховання громадян та розвитку духовності, Законі України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», як стратегічні, визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей національно-патріотичного виховання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (далі - П(ПТ)О) в умовах воєнного стану.

Метою національно-патріотичного виховання здобувачів П(ПТ)О є становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, і забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Нормативно-правова база національно-патріотичного виховання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти досить потужна: Про Стратегію національно-патріотичного виховання (Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019), Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання (Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2018

№ 845), План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932), Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 673), Про затвердження Плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій з відвідуванням об'єктів культурної спадщини (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2009 №1494), Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 №527), Про заходи Національної академії педагогічних наук України щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року (Постанова НАПН України від 28.07.2022).

Проведене нами анкетування близько 200 педагогічних працівників закладів П(ПТ)О (з них: 97 – майстри виробничого навчання, 99 – викладачі професійно-теоретичної підготовки) свідчить, що основними формами національно-патріотичного виховання здобувачів П(ПТ)О є: інформаційно-масові (дискусії, диспути, конференції, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави); діяльнісно-практичні (творчі групи, екскурсії, свята, огляди-конкурси, олімпіади); інтерактивні (фестивалі, гуртки) та індивідуальні (доручення, творчі завдання).

Серед форм національно-патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких форм належать різноманітні акції на підтримку учасників війни, сімей загиблих захисників Батьківщини, соціально-проектна діяльність, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні конкурси-вікторини, методики колективних творчих справ, традицій, символіки,

ритуалів, засобів народної педагогіки. Крім названих можна застосовувати також такі традиційні форми як бесіди, диспути, лекції, семінари, різні форми роботи з книгою, періодичною пресою, соціальними мережами тощо.

Досить розповсюджені у закладах П(ПТ)О форми роботи, пов'язані з вивченням історії рідного краю і народу – історичне краєзнавство: відвідування місць історичних подій, вивчення літератури, збирання документів та матеріальних пам'яток, замальовування чи фотографування історично цінних об'єктів, виготовлення схем, макетів, щомісячного історичного календаря, влаштування виставок, заочна подорож «Україно ти моя прекрасна», складання історії свого роду, участь в роботі гуртків, етнографічного та фольклорного ансамблів, оформлення кімнат народознавства, святкування державних свят та відзначення пам'ятних дат.

Особливу значущість в умовах воєнного стану мають форми військово-патріотичного виховання: патріотичні клуби, участь у роботі організацій Пласту, фестивалі патріотичної пісні; святкування Дня Перемоги, Дня Збройних Сил України, Дня захисника Вітчизни, змагання з військово-прикладних видів спорту, участь у літніх військово-спортивних таборах, у військово-спортивній грі «Джура», фізкультурно-оздоровчому патріотичному комплексі «Козацький гарт», національному виді спорту «Хортинг»; в акціях «Пишаємося подвигами Небесної сотні», «Допоможемо учасникам війни».

Важливою частиною національно-патріотичного виховання є екологічне виховання: виховання бережного ставлення до природи, створення музейного природничого комплексу; вироби з природних матеріалів, конкурс на кращий плакат «Бережи довкілля», операція «Мурашник», «Блакитні водойми», «Шпачки прилетіли», «Лелеки», «Посаджу я жолудьок», «Наші джерела»; екологічні екскурсії, олімпіади, свята, конкурси, штаби охорони природи, пошукова діяльність.

Методи формування національно-патріотичної свідомості здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти різноманітні: методи формування національно-патріотичної свідомості (переконання, приклад, психолого-

педагогічний вибух); методи формування патріотичної поведінки (привчання, вправа, доручення); методи мотивації і стимулювання патріотичної поведінки (змагання, заохочення, довіра) та методи вивчення результатів національно-патріотичного виховання (спостереження, експеримент, аналіз документації, поведінки, результатів діяльності, анкетування, бесіда, тестування).

В ЗП(ПТ)О доцільно зробити перегляд та обговорення наступних відеофільмів національно-патріотичної спрямованості: «Червоний» (2017, реж. Заза Буадзе), «Іван Сила» (2013, реж. Віктор Андрієнко), «Тіні забутих предків» (1965, реж. Сергій Параджанов), «Поводир» (2014, реж. Олесь Санін), «Брати. Остання сповідь» (2014, реж. Вікторія Трофіменко), «Тіні незабутих предків» (2013, реж. Любомир Левицький), «Зима у вогні» (2015, реж. Євген Афінеєвський), «Мамай» (2003, реж. Олесь Санін), «Нескорений» (2000, реж. Олесь Янчук), а також «Чорна рада» (2002, реж. Олександр Чорний).

В ЗП(ПТ)О доцільно запрошувати для групових бесід національно-патріотичної спрямованості представників державних та громадських організацій: діячів театру та кіно, музики, живопису тощо (теми бесід «Мистецтво – це зброя для перемоги»), а також представників силових структур (теми бесід: «ЗСУ на сторожі суверенітету України», «Рятувальник завжди поруч», «Поліція на захисті людей», «Національна Гвардія проти російської навали» тощо).

Таким чином, в ЗП(ПТ)О проводяться численні напрями, методи, форми та заходи національно-патріотичного виховання здобувачів з метою становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, і забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.